

Enigmística

Màrius Serra

MariusSerra@verbalia.com

Amb X per sempre

L'equació que defineix la hispanitat té moltes incògnites. Els hispans no monolingües també. En canvi, els hispans monolingües formen un grup compacte que practica el castellanocentrisme, en afortunat neologisme de Matthew Tree. L'equació hispana, doncs, és de mal resoldre, perquè els castellanocèntrics no volen entendre que les incògnites que defineixen als parlants de català, gallec, basc o asturià no són constants, sinó variables, i la formulació algebraica de la nació que pretenen imposar-nos esdevé incomprendible quan es fa palès que ens volen amics però amb X fixa. És a dir, que són falsos amics.

Els traductors saben que la llengua és un vast oceà ple de paranys, entre els quals, justament, els falsos amics: paraules aparentment properes, però distintes. Qualsevol amant de l'anglès sap que una *library* no és pas una llibreria (*bookshop*), sinó una biblioteca. I com més properes són les llengües més falsos amics generen. *Burra*, en italià, és *mantega*. A Portugal el *presunto* és *pernil*, i no pas *presumptament*. Autèntic ibèric, fins i tot. En canvi, a Brasil si una noia diu que et vol *ligar* no t'has d'emocionar, perquè només vol *telefonar-te*. *Fart*, que en català és un adjectiu molt adequat per al 12 d'octubre, en turc vol dir "exagerar o dir ximpleries", mentre que en anglès és el verb que designa les ventositats. Si mai aneu al restaurant Can Fart, tingueu-ho

L'escriptor i televisiu Matthew Tree. JORDI GARCIA

Els traductors saben que la llengua és un vast oceà ple de paranys

en compte: un anglès hi llegiria "et pots tirar pets".

Des de l'època universitària que faig col·lecció de falsos amics (dels autèntics en gaudeixo i prou). De vegades fins i tot els trobo el què. Em sembla raonable que en islandès *sofa* vulgui dir *dormir*, amb el permís de Gudjohnsen, o que *punk* en japonès designi un pneumàtic punxat, però trobo fatal que la paraula que utilitzen els àrabs per parlar d'un bon

amic soni igual que el verb anglès *kill*, que vol dir *matar*. També trobo lògic que en argot *rasta* les sensacions que se senten durant la pràctica del sexe s'anomenin *agony*. Si hem convingut que l'orgasme és una petita mort, una mica d'agonia prèvia bé paga la pena.

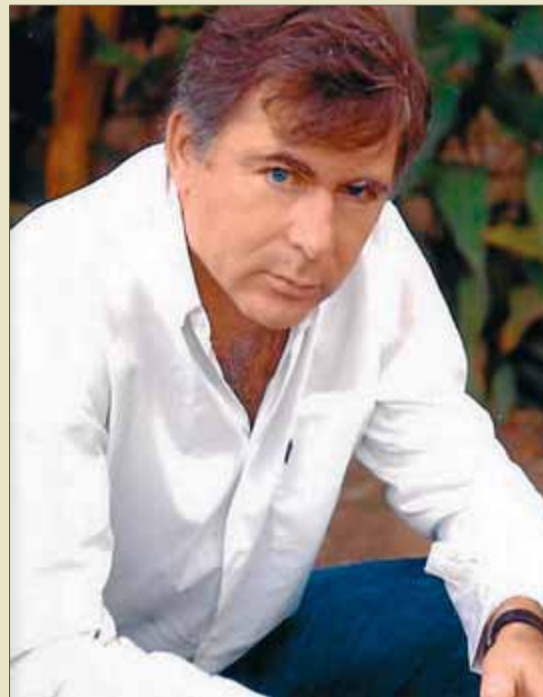
Aquest estiu he augmentat la col·lecció amb dos nous falsos amics de gènere antonímic. Els he trobat en un llibre extraordinari de curiositats lingüístiques: *The meaning of tingo*, d'Adam Jacot de Boinod (Penguin, 2006). Sabeu com anomenaríeu el *pare* si fóssiu georgians? *Mama!* Millor encara és la paraula d'una llengua andina per designar els acords: *No*. Sí, sí, quan volen dir entesos diuen *no*, és a dir, d'acord. Em temo que els catalans els imitem massa sovint. Molt de soroll per a no res.

Poesia

Lluís Roda

Quan ja no pugues més
De l'ànima, Bromera, 2006
Premi Ibn Hazm /
Ajuntament de Xàtiva

*Quan ja no pugues més, i no albiures cap llum,
I els peus et diguen prou...
Continua.
Si s'ha fet ja de nit, i no veus el camí,
I inclús l'òliba dorm...
Continua.
Si et fa por la foscor, i tems deixar enrere
Fills i dona, i llar...
Prosegueix.
Arribaràs, segur, en un indret plaent,
Que et pot calmar la set...
Prosegueix.
I encara que tots s'hagen ja aturat, i coixeges
Al ritme de les llàgrimes...
Continuaràs.
I quan més sol et trobes, i necessites més
Amor que ningú..., el
Donaràs.*

El poeta valencià Lluís Roda. SP

Càpsula

Carles Hac Mor

Fregoli dels mots

A *L'encanteri* (March Editor), del prolífic Ramon Monton, l'escriptura hi és bífida o bisèmica i perversament irònica. Els escalaborns de contes, acudits, poemes, aforismes i etcètera que configuren el llibre, el fan fragmentari, una miscel·lània, el calaix d'un sastre de l'escriptura encantat per aquesta, d'un grafoman que, per controlar la seva desmesura, va variant de paisatges i de vestits per fer de Fregoli dels mots. L'escalaborn és un microgènere no gens degenerat, poc conreat i situat entre la narració, la poesia i qualsevol altra cosa. I cada escalabornet i cada escalabornot al·ludeixen sempre al seu eixamplament possible. Per això Monton fa que els seus escalaborns lluitin els uns contra els altres, a fi d'impedir que n'hi hagi algun que creixi massa. Per tant, el lector pot intervenir a la baralla tot ordenant i desordenant el llibre, que no comença ni acaba, que es pot llegir bo i picant d'ací d'allà, a l'atzar. I entre el bé de Déu de protagonistes, hi destaca la reina Maria Antonieta just el moment abans de caure-li la guillotina al clatell, quan pronuncia les seves darreres paraules: "L'important és participar". Ser-hi, a la història, sí, i també a les històries de *L'encanteri*.

El quiosc

Pepo Tamarit

Família i Cultura
Número 273
Associació FERT
Barcelona, estiu, 2006
Gratuïta

Aquesta revista d'orientació familiar ens planteja com a tema del mes *Què és la família?*, i l'advocat Javier Vidal-Quadras ens intenta respondre. Una de les etapes més temudes pels pares és l'adolescència, la dels fills, i el professor de secundària Òscar A. Matias ens ofereix alguns consells sobre el tema. La lingüista Marga Acín ens exposa les dificultats amb què es poden trobar els nens quan s'inicien en la lectura com a activitat de lleure i les possibles solucions i estímuls que els hem de donar. També podem llegir comentaris de llibres i de cinema.

L'Avenç
Número 317
L'Avenç
Barcelona, octubre, 2006
5 euros

El dossier d'aquesta edició està dedicat a *Xile: repressió, impunitat, memòria*, amb articles com ara *Res no és el que sembla*, de Carolina Torrejón, *Xile, 11 de setembre del 1973*, de Jordi Borja i, entre d'altres, *Reflexions sobre la democratització política*, de M.A. Garretón. En l'apartat de *Música* podem llegir el reportatge *La sardana*. *De ball de moda a símbol nacional*, escrit per J. Ayats, M. Cañellas, G. Ginesi, J. Nonell i J. Rabaseda. L'editorial demana explicacions sobre la trista situació del que hauria de ser el futur Centre Cultural del Born.

Qué Leer
Número 114
Comunicación y Publicaciones S.A.
Barcelona, octubre, 2006
3 euros

En aquesta revista de divulgació literària han publicat una llista amb els 10 pensadors més influents de l'actualitat: A. Giddens, H. Küng, N. Chomsky, P. Sloterdijk, U. Eco, G. Vattimo, R. Espósito, J.M. Buchanan, M. Walzer i J. Habermas... per posar-s'hi a pensar. Alguns dels entrevistats d'aquesta edició són Orhan Pamuk, Eduard Marqués, Vicente Molina Foix i Matilde Asensi. A més de les moltes crítiques i novetats literàries, podem llegir un reportatge sobre la novel·la rosa, un sobre Enid Blyton i un sobre Hannah Arendt, entre d'altres.